

آشنایی با عملیات والفجر 8

با فتح خرمشهر، دشمن در صحنه رویارویی با رزمندگان ایران، به لاک دفاعی فرو رفت. پیروزی‌هایی که پس از آن به دست آمد، برتری قدرت ایران را در جبهه‌های جنوب آشکار کرد. این روند تا سال 1364، یعنی شروع حمله ایران به شبه جزیره «فاو» ادامه داشت.

عملیات در اروند، پس از بررسی‌های لازم و استفاده از تجربیات و به کارگیری تدابیر مهم نظامی و اطلاعاتی، انجام شد. این تدابیر در سه بخش مهم، یعنی آموزش، شناسایی و تدارک متمرکز شد. آموزش نیروهای ایرانی در یگان‌های مختلف، با روحیه‌های بالا ادامه یافت و تعدادی از گردان‌ها، آموزش‌های تخصصی و ویژه دیدند. به موازات آن، شناسایی منطقه و بررسی همه عوامل دخیل در عملیات، انجام گرفت.

این کار با حساسیت و وسواس زیاد، از سوی فرماندهان دنبال می‌شد. سعی بر آن بود که دشمن به هیچ‌وجه متوجه کوچکترین حرکتی در منطقه نشود؛ چرا که این قطعه از جبهه، برای عراق اهمیت ویژه‌ای داشت. فاو، زمینی است محصور در میان رودخانه اروند، **خلیج فارس** و خور عبدالله، که از سمت خشکی به بصره منتهی می‌شود.

در شمال این منطقه، رودخانه اروند و جزیره آبادان واقع شده و در فاصله 90 کیلومتری شمال غربی آن، شهر صنعتی بصره قرار دارد. همچنین در جنوب فاو، خور عبدالله، خلیج فارس و در جنوب غربی، بندر ام القصر قرار دارد. گذشته از همه این موارد، دو دلیل همده نزدیکی به بصره و گذرگاه اتصال به خلیج فارس، کافی بود که عراق تدابیر شدید و امکانات وسیعی را در منطقه لحاظ کند.

نکته دیگر در شناسایی‌ها که قوای ایران باید بر آن اشراف و آگاهی کامل می‌یافتند، وجود عوار طبیعی بود، که از مهمترین آنها، می‌توان به رودخانه خروشان اروند اشاره کرد. رودخانه‌ای که با اتصال به آب‌های آزاد، شرایطی استثنایی دارد و به لحاظ عمق و عرض نیز با رودخانه‌های دیگر متفاوت است و شاید یکی از دلایل غافل‌گیری دشمن، همین بود که عراق تصور نمی‌کرد یگان‌های رزمی ایران، قادر به عبور از اروند باشند. از ماه‌ها پیش، یگان‌های مهندسی و تدارکاتی، مشغول آماده سازی منطقه و تأمین نیروها بودند، که از جمله می‌توان به احداث چند جاده در میان نخلستان‌ها و تدارک چندین اسکله اشاره کرد.

سرانجام عملیات والفجر هشت در ساعت 10:22 دقیقه روز 1364/11/20 آغاز شد. نیروهایی که مدت‌ها منتظر چنین شبی بودند، با شنیدن رمز عملیات، هجوم گسترده خود را آغاز کردند: «بسم الله الرحمن الرحيم . لاحول و لا قوة الا بالله العلی العظیم، و قاتلو هم حتی لاتکون فتنه. یا فاطمه الزهرا، یا فاطمه الزهرا، یا فاطمه الزهرا».

با آغاز عملیات، لشکرها و تیپ‌های نیروی **سپاه پاسداران**، با پشتیبانی آتش توپخانه ارتش، مبادرت به شکست خط دشمن مطرح بود، شکستن خط، پاک‌سازی و گرفتن سرپل مناسب، نقش اساسی را در تضمین موقعیت عملیات داشت؛ غواصان باید معابر را برای نیروهای قایق سوار باز می‌کردند تا آنها بتوانند از این معابر، وارد ساحل دشمن شده و تا روشنایی صبح، منطقه را برای تثبیت و استحکام سرپل، پاک‌سازی کنند. در لحظه، شکستن خط و درگیری با عراقی‌ها. هوای مه‌آلود و نم‌نم باران، غواصان را برای انجام بهتر عملیات یاری کرد. عراقی‌ها که غافل‌گیر شده بودند، بی‌هیچ مقاومتی پا به فرار گذاشتند.

یکی، دو ساعت پس از درگیری. شنود بی‌سیم دشمن، حکایت از اوضاع نابسامان و به هم ریخته خطوط دفاعی عراق داشت. هر یک از فرماندهان عراقی، نسبت به منطقه تحت الحفظ خود، سلب مسوولیت نموده و یکسره از رده‌های بالای خود، درخواست کمک کردند. روز نخست، عملیات در شرایطی سپری شد که دشمن به دلیل غافل‌گیری طولانی، ناآگاهی نسبت به اوضاع و ابری بودن آسمان، برای هر گونه عکس‌العمل زمینی و هوایی، مهلتی نیافت؛

حتی از سرمایه‌گذاری جدی در خصوص نیروهای پیاده و تجهیزات موجود عاجز ماند. پیشروی رزمندگان، زنگ خطر سقوط بصره را به صدا در آورد و عراق مجبور شد تا به هر قیمتی، از پیشروی قوای ایران بکاهد. در روزهای بعد، درگیری‌های سختی بین طرفین روی داد؛ ولی این جنگ و گریزها در کنار خود عبدالله و منطقه‌ای به نام «کارخانه نمک» به اوج خود رسید. اما عراق دیگر نتوانست به خطوط دفاعی سابق خود در منطقه باز گردد و به شکست خود در شهر فاو اعتراف کرد.

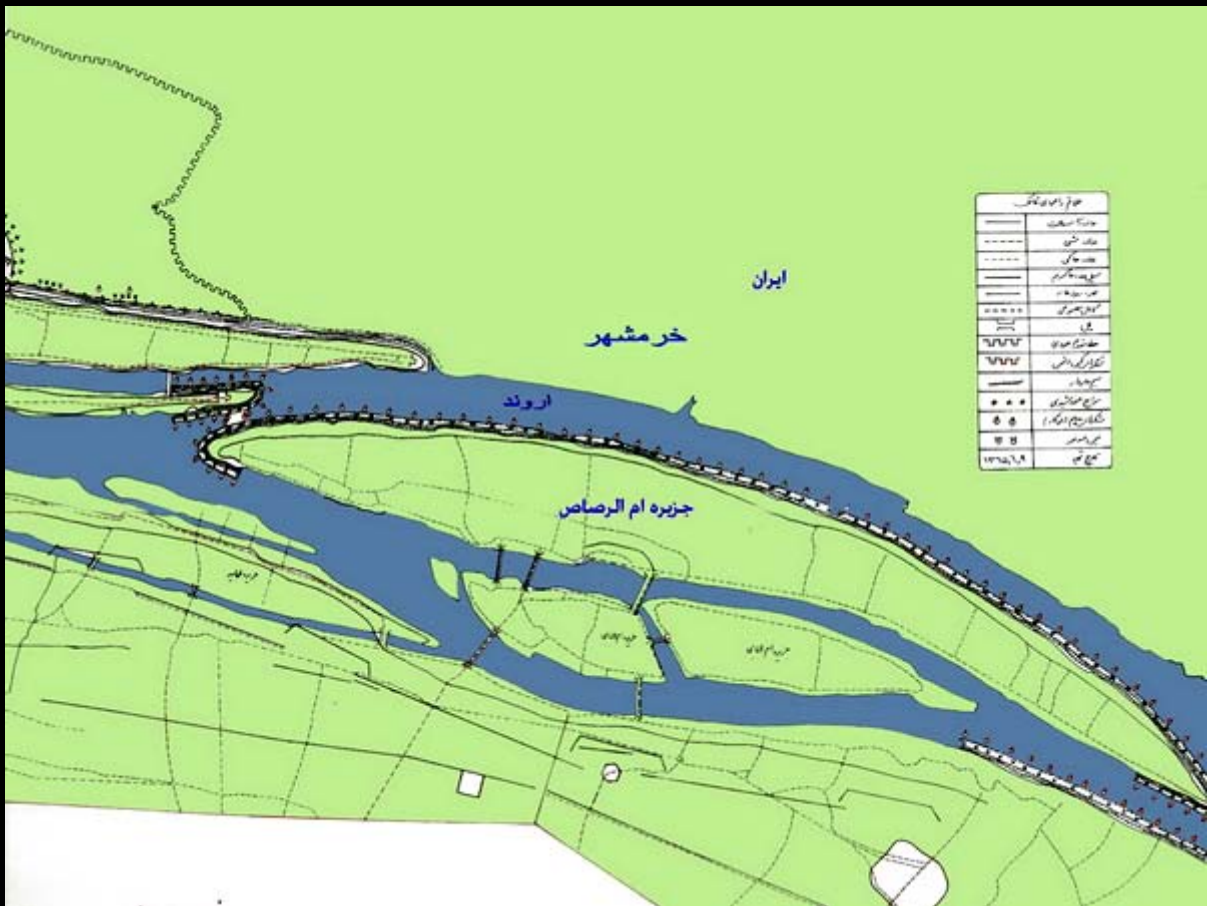
حدود 2 ماه منطقه زیرآتش سنگین و پاتک‌های سخت و بمباران‌های وحشتناک شیمیایی قرار داشت، تا آن که رفته رفته اوضاع آرام گرفت و خطوط پدافندی تثبیت شد. در آن میان، توپخانه نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، با تلاش بی‌وقفه خود، سعی داشت تا حد امکان از رزمندگان مستقر در خط، حمایت و پشتیبانی کند.

طی عملیات والفجر هشت، نزدیک به 800 کیلومتر مربع از خاک عراق آزاد و تلفات و خسارات سنگینی بر دشمن وارد شد. عراق در جریان این عملیات، نزدیک به 52000 تن کشته، زخمی و اسیر بر جای گذاشت که در میان کشته شدگان، 1 فرمانده لشکر و 5 فرمانده تیپ، و در میان اسیران، چندین سرهنگ ستاد، سرهنگ دوم، سرگرد و افسر جزء خلبان هواپیما و چرخ‌بال چندین درجه‌دار وجود داشت.

در مجموع، 10 تیپ پیاده، کماندویی و نیروی مخصوص و 2 تیپ زرهی، 4 گردان ضد هوایی، 10 گردان جیش الشعبی و 5 گردان توپخانه دشمن 100 درصد منهدم شدند. همچنین در جریان عملیات والفجر هشت (فاو) تعداد 74 فروند از هواپیماهای دشمن، 11 فروند چرخ‌بال، 600 دستگاه تانک و نفر بر، 500 دستگاه خودرو نظامی، 20 عراده توپ صحرایی، 55 عراده توپ ضد هوایی، 2 فروند ناوچه موشک‌انداز و 5 دستگاه مهندسی، منهدم و 140 دستگاه تانک و نفربر، 250 دستگاه خودرو، 35 عراده توپ صحرایی، 150 عراده توپ ضد هوایی و 3 دستگاه رادار موشک و دستگاه مهندسی از میان تجهیزات ارتش عراق به غنیمت رزمندگان ایران درآمد.

طی 84 روز نبرد گسترده که صحنه واقعی رویارویی نیروی نظامی و ماشین جنگی حزب بعث عراق با توان رزمندگان قوای ایرانی، ایران بر سواحل شمالی خور عبدالله و شبه جزیره فاو (شهر فاطمیه) مسلط و راه ورود عراق به خلیج فارس مسدود شد.

طراحی این عملیات، ابتدا در سال 1361 از سوی سردار شهید حسن باقری پس از شناسایی منطقه اروند و فاو، آغاز و بعد از آن در سال 1364، تکمیل و اجرا شد.

نقشه عملیات والفجر 8 در جزیره ام الرصاص

تاریخ 1364/11/21

- در این روز، قرارگاه تیپ 111 کاملاً به محاصره رزمندگان اسلام درآمد و دیگر گردان‌ها نیز منهدم شدند؛ زیرا نیروهای خودی اجازه نشان دادن کوچک‌ترین واکنشی را به دشمن ندادند. در نخستین مرحله پاتک، دشمن مذبحخانه به بمباران شیمیایی متوسل شد و منطقه را آلوده کرد.

- از سوی دیگر، تلاش زیاد نیروهای عراق برای نجات فرمانده تیپ 111 و بردن سایت موشکی نتیجه‌ای نداشت و تیپ 38 کماندویی به دلیل حجم زیاد آتش خودی، به منطقه پاتک نرسید.

تاریخ 1364/11/22

- قرارگاه تاکتیکی ستاد مشترک ارتش عراق در شهر ناصریه، پس از کشف تک اصلی نیروهای خودی و تشخیص محور اصلی عملیات، به فرماندهی نیروهای گارد ریاست جمهوری اعلام کرد که باید هر چه سریع‌تر با تمام امکانات، برای سد کردن راه دشمن و باز پس گرفتن اهداف قبلی، زیر امر سپاه هفتم وارد عمل شود. در این روز، ستاد عملیات جنوب در پی تصمیمی عجولانه تیپ 3 نیروی مخصوص و تیپ 4 پیاده را وارد عمل کرد و در بدترین موضع دفاعی قرار داد. این تیپ برای جلوگیری و سد کردن تک نیروهای خودی در دو طرف جاده استراتژیک گسترش یافتند؛ اما با اجرای آتش موثر توپخانه خودی، در نخستین روز، حدود 30 درصد تلفات جانی را متحمل شدند.

در همین روز، به گردان کماندویی تیپ 10 زرهی دستور داده شد تا در سه راهی منتهی به جاده قرارگاه لشکر 26 گسترش پیدا کند و مانع دور زدن رزمندگان به پشت تیپ‌های 3 و 4 گارد ریاست جمهوری شوند. در طول 24 ساعت پدافند، تیپ‌های 3 و حدود 35 درصد از نیروهایشان

توسط آتش دقیق و قدرتمند توپخانه‌های ما منهدم شدند سرانجام، 2 تیپ مزبور تا روز 1364/11/24 به صورت دقیقه شمار از سوی نیروها و توپخانه خودی متحمل تلفات شدند.

تاریخ 1364/11/23

- در سحرگاه 1364/11/23، رزمندگان ایران جاده منتهی به قرارگاه لشکر 26 و جاده استراتژیک (فاو- بصره) را تسخیر، گردان کماندویی تیپ 10 زرهی را در سه راهی، منهدم و تیپ‌های 3 و 4 گارد ریاست‌جمهوری را کاملاً محاصره کردند. در مقابل، 2 تیپ مزبور، با التماس درخواست نیروی بیشتر را داشتند. بین این 2 تیپ، 1 گروهان مستقر شده بود که هیچ گونه کارایی نداشت. در اواسط روز، دشمن اعلام کرد باید به هر ترتیبی که شده است، مواضع پدافندی دو تیپ مزبور حفظ شود و نیروها برای تحکیم مواضع، تا اطلاع ثانوی در محل خود قرار گیرند.

1364/11/24

- در ساعت 30:5 روز 1364/11/24 دشمن حمله شیمیایی وسیعی را انجام داد. این تک شیمیایی برای باز کردن محاصره تیپ‌های 3 و 4 انجام شد؛ ولی به دلیل آن که دست خداوند بالای همه دست‌هاست، معجزه عظیمی مواد مزبور را به سوی 2 تیپ هدایت کرد و حدود 70 درصد آنها به مواد شیمیایی آلوده و بیشترشان نابینا شدند.

پس از این واقعه، دشمن سخت وحشت زده شد و مرتب درخواست کمک می‌کرد؛ اما به دلیل آن که محاصره رزمندگان ایران قرار داشت، نتوانست از حمایت نیروی چشم‌گیر کمکی بهره‌مند شود، تا این‌که با تلاش مستمر فرماندهی گارد ریاست‌جمهوری، تیپ 443 به کمک این 2 تیپ فرستاده شد، که سحرگاه همان روز، هدف حمله رزمندگان اسلام قرار گرفت و در پی انهدام یکی از گردان‌هایش، فرار کرد. نیروهای خودی با کامل کردن الحاق و رسیدن به قرارگاه لشکر 26، وحشت عجیبی در رده فرماندهی سپاه هفتم ایجاد کردند و از آن به بعد، فرماندهی و مسوولیت منطقه مستقیماً زیر نظر سپاه هفتم قرار گرفت.

1364/11/25

- نیروهای خودی که در سحرگاه این روز به تیپ 443 حمله کرده بودند، توانستند حدود 50 درصد آن را منهدم و حلقه محاصره 2 تیپ گارد ریاست‌جمهوری را تنگ‌تر کنند.

تیپ 443 بدون اطلاع سپاه هفتم، 2 کیلومتر از مقابل سه راهی و تیپ 34 کماندویی نیز حدود 3 کیلومتر از مواضع خود در جناح چپ کارخانه نمک عقب‌نشینی کرد. در ساعت 2 بعدازظهر، گردان کماندویی تیپ 10 زرهی در تقاطع جاده دوم مستقر شد. در این روز، آتش توپخانه (خودی) تلفات سنگینی را به دشمن وارد آورد و هر گونه حرکتی را از آن سلب کرد. در این روز، بیشتر فعالیت دشمن، تحکیم مواضع پدافندی و تقویت عقبه‌ها با تیپ 10 زرهی و تیپ 2 گارد ریاست‌جمهوری و تیپ 66 نیروی مخصوص بود.

1364/11/26

دو تیپ‌های 3 و 4 گارد ریاست‌جمهوری، که در محاصره قرار داشتند، در پی انجام تقویت‌هایی توانستند حداکثر 2 گردان از نیروهای خود را از حلقه محاصره نجات دهند. همچنین ماموریت حفظ جاده استراتژیک را تا انتهای حوضچه نمک به تیپ‌های 34 کماندو، تیپ 10 زرهی، تیپ 704 و تیپ 409 واگذار کرد. هواپیماهای عراق نیز بسیار فعال عمل کردند؛ به طوری که حدود 30 ماموریت بمباران روی مواضع ما داشتند. تا این تاریخ، اثری از فعالیت توپخانه دشمن وجود نداشت و بیشتر آتش‌های ایزدایی با تانک شلیک می‌شد. تیپ‌های 141 و 110 پس از

عقب‌نشینی، مامور حفظ سیلند حوضچه نمک و جنوب پل کانال آب حوضچه نمک شدند؛ زیرا به آنها دستور داده شده بود که از این مناطق مراقبت کنند.

1364/11/27

در سحرگاه این روز، رزمندگان ایران با ادامه تک، جاده ام القصر- فاو تا انتهای حوضچه نمک را پاک‌سازی و دشمن را در این منطقه منهدم کردند؛ به طوری که تیپ‌های 110 و 34 و یکی از یگان‌های گارد ریاست‌جمهوری، تلفات سنگینی را متحمل شدند و تعداد بسیار زیادی از تانک‌ها و نفربرهای آنها منهدم شد. در این روز دشمن در جناح چپ خود و در امتداد جاده قدیم بصره- فاو، دست به تلاش مذبحانه‌ای زد که از سوی رزمندگان به شدت سرکوب شد. به این ترتیب، تیپ‌های 65 و 66 و تیپ 2 گارد ریاست‌جمهوری که در خط پدافندی کنار نخلستان مستقر بودند، بدون این‌که بتوانند کوچک‌ترین واکنش یا پانکی را انجام دهند، تلفات سنگینی را متحمل شدند. در این روز، لشکر 5 سپاه سوم، بیشتر یگان‌های خود را در منطقه مستقر کرد و تیپ 30 زرهی‌اش را در رده احتیاط تیپ 10 زرهی گارد ریاست‌جمهوری قرار داد.

در این عملیات، جانشین زرهی قرارگاه خاتم‌النبا صلی‌الله علیه و آله سردار رضا امانی و مسوول لجستیک قرارگاه خاتم، سردار محمد اثری نژاد و شهید رضا چراغی، فرمانده لشکر 27 حضرت محمد رسول‌الله صلی‌الله علیه و آله به شهادت رسیدند.

در خاتمه، این عملیات به این نتایج منجر شد:

1- آزادسازی شهر بندری فاو و اسکله و تاسیسات نفتی آن به همراه کارخانه نمک و پایگاه‌های نیروهی دریایی و 3 سکوی پرتاب موشک؛

2- انهدام 74 هواپیما، 7 ناوچه جنگی، 11 چرخبال، 600 تانک و نفربر و 500 خودرو نظامی؛

3- به غنیمت گرفتن 140 تانک و نفربر، و 250 خودرو نظامی؛

4- کشته و زخمی شدن بیش از 50 هزار عراقی..؛

5- اسارت 2 هزار نظامی.

روز شمار عملیات والفجر هشت

- ستاد تبلیغات جنگ ادعای عراق مبنی بر گلوله باران شهر فاو توسط ایران را تکذیب کرد.

1364/10/8

- طی مراسمی در استادیوم آزادی و با حضور رئیس‌جمهوری؛ نیروی 12 هزار نفری بسیجیان از تهران عازم جبهه‌های نبرد شدند.

- یک کشتی دانمارکی حامل محموله نظامی برای عراق، توسط پرسنل نیروی دریایی ایران متوقف شد.

- تبادل آتش توپخانه و سلاح‌های سنگین در مناطق جزایر مجنون، کوشک و طلائیه با شدت ادامه داشت.

- با هوشیاری پدافند هوایی تجاوز هواپیمای مهاجم عراقی به پیرانشهر دفع شد.

در جبهه مرزی باختران و ایلام، 15 موضع جنگ افزار و پست دیده‌بانی دشمن درهم کوبیده و حدود 30 تن از نفرات آنان را به هلاکت رسیدند.

- بیش از 400 مدرسه ابتدایی در مناطق دهوک و اردبیل، تعطیل و معلمان آنها اجباراً عازم جبهه شدند.

- رادیو مسکو؛ ادامه جنگ ایران و عراق در همکاری‌های بازرگانی- اقتصادی شوروی و ایران تأثیر منفی بسیار دارد.

1364/10/9

- سرپرست ستاد تبلیغات جنگ: صدام از توافقات پشیمان شده بر سر حکومت آینده عراق نگران است.

- وزیر مشاور در امور خارجی امارات متحده عربی، با رئیس‌جمهوری، نخست‌وزیر و رئیس مجلس شورای اسلامی، دیدار و گفتگو کرد.

- تیپ ویژه شهدا برای هر گونه عملیات رزمی اعلام آمادگی کرد. این تیپ پس از توطئه کردستان شکل گرفت و در رابطه با جنگ‌های کوهستانی، دریایی، منظم و نامنظم دارای تخصص‌های ارزنده‌ای است.

- در میان بدرقه پرشکوه مردم مشهد دومین کاروان 11 هزار نفری راهیان کربلا از خراسان عازم جبهه‌ها آزاد شد.

- یک ستون موتوری دشمن در جاده نظامی فاو- بصره، هدف آتش سلاح‌های سنگین ایران قرار گرفت و منهدم شد.

1364/11/3

- کاروان راهیان کربلا عازم جبهه‌ها شد.

- دولت سودان سفر اتباع این کشور را به عراق ممنوع کرد.

1364/11/20